

**YOPIQ KALLA-MIYA JAROHATLARINING UZOQ MUDDATLI
OQIBATLARIDA SABABIY BOG‘LANISHNI SUD-TIBBIY
BAHOLASH**

Abdumuminov X.N.

*Ishtixon Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumu direktori, tibbiyot
fanlari falsafa doktori (PhD)*

Dolzarliligi: Jarohatdan keyin uzoq vaqt o‘tgach aniqlangan nevrologik, kognitiv yoki psixoemotsional buzilishlarning kelib chiqishini baholash sud-tibbiy ekspertizada murakkab masalalardan biri hisoblanadi. Jarohatdan keyin simptom paydo bo‘lishi vaqt jihatidan bog‘liqlikni ko‘rsatadi, biroq sababiy bog‘lanishni yakka o‘zi isbotlamaydi. Ekspert xulosasi jarohat mexanizmi, dastlabki hujjatlar, klinik dinamika, ob‘ektiv tekshiruvlar va muqobil sabablarning tahliliga asoslanishi kerak [1,2].

Maqsad: Yopiq kalla-miya jarohatlari va ularning uzoq muddatli oqibatlari o‘rtasidagi sababiy bog‘lanishni baholashning asosiy klinik-ekspert mezonlarini umumlashtirish.

Materiallar va usullar: Tesis kalla-miya jarohatlarining uzoq muddatli natijalari va sud-tibbiy baholashga oid ilmiy sharhlar tahlili asosida tayyorlandi. Original klinik tanlanma yoki statistik tahlil mavjud emas.

Sababiy bog‘lanishni baholashda, avvalo, jarohat holatlari va dastlabki tibbiy hujjatlar o‘rganiladi. Hush darajasi, amneziya, fokal nevrologik belgilar, intrakranial qon quyilishlar va neyroxirurgik aralashuvlar haqidagi ma’lumotlar keyingi holat bilan taqqoslanadi. Keyingi davrda simptomlarning boshlanish vaqti, davomiyligi, dinamikasi va ob‘ektiv tekshiruvlar bilan tasdiqlanishi baholanadi.

Jarohatdan oldingi kasalliklar, avvalgi jarohatlar, qon-tomir omillari, uyqu buzilishlari, dori vositalari ta’siri va psixoemotsional holat kabi muqobil tushuntirishlar ham hisobga olinishi lozim. Neyrovizualizatsiyada struktur o‘zgarish aniqlanmasligi ayrim klinik oqibatlarni to‘liq inkor etmaydi; shuningdek, tasvirdagi o‘zgarishning o‘zi muayyan simptomning yagona sababini tasdiqlamaydi [1, 2].

Xulosa: Yopiq kalla-miya jarohatlarining uzoq muddatli oqibatlari sababiy bog‘lanishni baholash xronologik ketma-ketlik, ob‘ektiv klinik dalillar, instrumental natijalar va muqobil sabablarni kompleks tahlil qilishga asoslanishi lozim. Noaniqliklar mavjud bo‘lsa, ular ekspert xulosasida ochiq ko‘rsatilishi kerak.

Kalit so‘zlar: kalla-miya jarohati, sababiy bog‘lanish, uzoq muddatli oqibatlar, ekspert xulosasi, sud-tibbiy ekspertiza.

Adabiyotlar

1. Mostert C.Q.B., Singh R.D., Gerritsen M., et al. Long-term outcome after severe traumatic brain injury: a systematic literature review. *Acta Neurochirurgica*. 2022;164(3):599–613. doi:10.1007/s00701-021-05086-6.
2. Traumatic brain injury in forensic psychiatry. PMC9480373. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9480373/>